

הלכות יום טוב תקביתקג

ויש אומרים^{טו} דעצים יבשים כיון שהן ראויים להסקה הרי הן מוכנים לז"מ ואין עליהם דין מוקצה ומותר למלטמן אפילו שלא לצורך הסקה ושלא לצורך צלייה אבל עין רטוב שאינו ראוי להסקה בפני עצמו רק ע"י תערובת עצים אחרים אסור למלטלו אפילו לצורך צלייה רק להסיקו עם עצים אחרים וכמו שנתבאר.

ולענין הלכה לבתחלה יש לחוש לסברא הראשונה^{טז} אבל אם הוא שעת הדחק כגון שנצרך לו מאד להשתמש בעין יבש יש לסמוך על סברא האחרונה:

טז אסור לבשל בקדרה חדשה של חרס ביו"מ^{טז} מפני שע"י בישול הראשון הן מתחזקין ומתקשין ומחזיקין מים בטוב וזהו גמר תיקון עשייתן^{טז} ואסור משום תולדת מכה בפמישי^{טז} שהוא גמר מלאכה של כל דבר ודבר כמו"ש בס"י ש"כ"ט ע"ש אבל מותר לבשל בכלי חרס המצופין^{טז} שקורין (נגלזור"ט) לפי שהן מחזיקין מים בטוב אפילו קודם הבישול הראשון^{טז} ונמצא שאין הבישול גמר מלאכתן ויש מתירין^{טז} לבשל בכלי חרס חדשים שלנו אפילו אינן מצופין לפי שכל תיקונן וגמר עשייתן של כלי חרס שלנו הוא בתנור של יוצרים^{טז}.

ולענין הלכה יש להחמיר כסברא הראשונה ולכן נהגו כשקונין קדרות חדשות בפסח מבשלין בהם פעם אחת קודם יו"מ^{טז} אבל כשעת הדחק^{טז} כגון שאין לו קדרות אחרות^{טז} ונמצא כמל משמחת יו"מ יש לסמוך על סברא האחרונה:

תקנן שלא להבין מיו"מ לחבירו וכו' י"ג סעיפים:

א כל מלאכת אוכל נפש לא הותרה ביו"מ אלא אם כן עושה אותה כדי ליהנות בה ביו"מ^א אבל אסור לאפות ולשחוט ולבשל ביו"מ מה שיאכל בחול^ב ואם אפה ושחט ובישל או עשה שאר מלאכות אוכל נפש ביו"מ לצורך מחר אפילו הוא שבת שחל להיות אחר יו"מ^א הרי זה לוקה מן התורה:

ב במה דברים אמורים כשעשה המלאכה ביו"מ סמוך לחשכה בענין שאי אפשר כלל ליהנות ממנה ביו"מ^א עצמו^א אבל אם אפשר ליהנות ממנה ביו"מ עצמו^א וע"פ שאינו רוצה ליהנות ממנה ביו"מ^א ואינו עושה אותה אלא לצורך חול הרי זה פטור מן התורה^א:

פא לבוש ס"ד. ט"ז שם. וראה תהנות מיימנות שם. מ"א סק"פ.

סימן תקנ

א המביש פ"א ה"ט. וכלעיל ס"י תצח ס"ג ושי"ג.
ב בירורא י" א (מור"ם לחול). לגרסת דרי"ף (פ, ב), ורא"ש פ"ב ס"י פ. ג. גמרא פסחים מז, ב. רמב"ם שם. שו"ע ס"א. וראה גם לעיל ס"י תצח ס"א.
ג גמרא פסחים שם כרבת (ובחול לדברי הכל, בלא האויל). ר"ן שם (ד, ב) ד"ה איתמר. מ"א ריש ס"י תקנן. לקנן שם ס"א.
ד תוס' ש"ה רבה, ובשבת צ"ח א ד"ה והייתה מרדכי רמז תרסח. ר"ן. מ"א ריש ס"י תקנן. וראה גם לקנן ס"י תקנן וס"ח.
ה פסחים שם (שגם רמזו במסכת). וכלעיל ס"י תצח ס"א ושי"ג.
ו גמרא פסחים שם כרבת. ר"ף שם (פ, א), רמב"ם פ"א המ"ג. ר"א"ש שם פ"ג ס"י ג. כ"ז שם. וראה גם לקנן שם ס"א וס"ל.

טט רא"ש פ"ד ס"י יב. טור. השו"ע ב"ש פ"ד ס"י מו. הובא במ"א מצו"ג מ"ז סק"ד. וראה לעיל ס"י תמו ק"א סק"ג (שולחן ע"ז מותר למלטמן ברין כלים ששלאכתן להיתר). ע"ש ושי"ג. פרי"ח ס"ג. וראה גם לעיל ס"י תצח ק"א סק"ג.

עא נגמיר ל"ה. א. לפירוש הרא"ש פ"ד סוף סי' טו. טור ורמ"א ס"ד. וראה גם לעיל ס"י רנן ריש סכ"ז.

עב נגמיר שם (בפני לבון רעפים; דלקנן ס"י תקח ס"א). רא"ש שם. מור ובוש ס"ד. וראה גם לקנן ס"י תקן סמ"ז (בתנור יכוויים).

עג רא"ש שם. לבוש שם.
עד סוף ה.

עה בחותך ומכות. ראה לעיל ס"י תנא סוף סמ.

עו מ"א סק"ד.

עז כ"י סוף הפסוק. שו"ע ס"ה. רמז ירוחם נ"ד ח"ב (לא, ב).

עח רמז ירוחם שם.

עט תהנות מיימנות פ"א את ג. רמ"א ס"ה.

פ תהנות מיימנות שם. רמ"א שם. מ"ז סק"ה.

הלכות יום טוב תקג

אע"פ שאין המלאכה צריכה לו כלל ביו"ט שכבר אכל כל סעודתו והואיל אם היו מודמנים לו אורחים¹ שלא אכלו עדיין היום² היתה מלאכה זו צריכה להם ודיה מותר לו לעשותה א"כ הרי מלאכה זו נקראת מלאכה אוכל נפש ואף שאין לו אורחים אין איסור מן התורה לעשותה ומכל מקום חכמים אסרוה³ והעושה בן מבין אותו מכת מדרות:

ג ואפילו דבר שאין בו מלאכה כלל⁴ כגון להדיח כלים⁵ וכיוצא בזה אסור לעשות ולהבין ביו"ט לצורך חול ואפילו לצורך שבת שלאחריו⁶ אם לא הניח עירובי תבשילין⁷ וכן לצורך יו"ט שני בגולה⁸ ואפילו לצורך יו"ט שני של ראש השנה⁹ שהן קדושה אחת ונחשבים כיום אחד ארוך להחמיר אבל לא להקל¹⁰ שהרי אנו בקיאים בקביעות החדש ואנו יודעים שיום אחד הוא קדש מן התורה ויום שני חול גמור מן התורה¹¹ ונמצא מבין ביו"ט לחול ולכן יש לוהרר שלא להביא יין ביו"ט ראשון לצורך קידוש של ליל יו"ט שני¹² וכן לא יחפש בספר תורה ביו"ט ראשון מה שצריך לקרות ביו"ט שני או בשבת שאחר יו"ט¹³ אע"פ שהנהיג עירובי תבשילין שאין עירוב תבשילין מתיר אלא תוקן צרכי סעודת שבת¹⁴ אבל לא שאר הכנות מיו"ט לשבת כמ"ש בס' שצ"ג¹⁵:

ד בשני דרכים התירו חכמים¹⁶ לעשות מלאכה אוכל נפש ביו"ט לצורך החול אם נהנה מן מקצת מלאכה זו ביו"ט עצמו הא' שעושה כל המלאכה בבת אחת כגון שממלא חבית של מים ונותנה על האש ואין צורך לו ביו"ט אלא קיתון אחד הרי זה מותר¹⁷ כיון דבשעת עשיית המלאכה דהיינו בשעה שנותנה על האש היא נעשית כולה כאחת¹⁸ ואינו מוסף מלאכה לצורך החול¹⁹ ומכל מקום (א) אסור לומר בפה בשעת כישול המים שהמותר היה לחול אלא מבשל סתם²⁰.

קונטרס אחרון

(א) ומכל מקום אסור לומר בפה ביו"ט עד סוף הכ"ג. הנה' בים של שלמה¹ מפורש בהדיא

- ז רש"י שם ד"ה האופה.
- ח רבה שם.
- ט רש"י שם ד"ה האויל.
- י דו"ה פ"ג דפסחים (ד, ב). ר"ן שם ד"ה איתמר. ביצה (א, ב) ד"ה ואתך שני. מ"א רמ"י תקנו. וראה גם לעיל ס' תעב ס"א. לקטן ס' התקנו ס"א.
- יא ד"א ריש ה"ה. ע"פ מור וישיעו ס' תמו ס"ב. ורמ"א ס' תרסו. וראה גם לעיל ס' תעב ס"ה. ס' רנד ס"ו.
- יב הלכות ומנהגי מרח"ש ס' שעה. מהר"ל הל' יו"ט (ע' קפ). אלה זמנא סק"א. וראה גם לעיל ס' תק ס"ב. לקטן ס' תקט סמ"ג. ולענין שבת, ראה לעיל ס' שג ס"ו. ס' תעב ס"ה.
- יג מ"א רס"י תקנו (הבנה מועפת אמור).
- יד ראה אהלי שם ח' ע' קא.
- טו מ"א בירש מימנו. וראה גם לקטן ס' תקד סמ"ג.
- טז ש"רע"י ס"א. וראה גם מור וישיעו ס' תמו ס"ב.
- יז תהנת ממ"ק ס' קעד (ע' קסה). תהנת מייטנוית (קישנא) מ"א ה"ב. בשם ממ"ק ס' קעד. ב"י ריש ה"ה. לבוש ס"א. מ"א סק"א. מ"א סק"א. וראה לעיל ס' תקא

צינונים לקונטרס אחרון

- א לכללות קו"א זה — ראה ניומיק יו"ט.
- ב שמבואר בכל הדינים שאסור לומר בפה, מלבד (א) כשאין בו הערבה. (ב) כשמשתבח בשאר הכשר. (ג) כשמשתבח בבת אחת.
- ג בקטע הראשון מוכיח שאסור לומר בפה כו', כשחסר טעם ההיתר המבשל בבת אחת (אף שאין בו הערמה ואף שמשתבח בשאר הכשר), או כשחסר טעם ההיתר של אינו מערים (אף שמשתבח בבת אחת

ואפילו אם אינו צריך ביו"ט אפילו קיתון אחד של מים שמבשל ביו"ט מותר לו להערים ולומר צריך אני לקיתון אחד של מים המין ומותר לו לבשל חבית מלאה מים כדי להשתמש בקיתון אחד של מים המין ביו"ט¹⁰; והוא שיקיים הערמתו וישתמש ביום טוב בקיתון אחד של מים שמבשל¹¹:

קונטרס אחרון

שלא החמיר כהרוקה¹² אלא כשאין שם היתר רהד טירחא אבל כשהוא חד טירחא מודה להטור דמותר, עיין שם בפרק [ב'] סוף סימן ט"ו. וכן הוא דעת הט"ז שבסק"ג העתיק דברי רש"ל להחמיר¹³ ובסק"ה משמע מדבריו להלכה שאין להחמיר אלא במערים. ובמה שנתבאר¹⁴ הוא מתורץ, דבסק"ג מיירי כשאין שם היתר רהד טירחא כמבואר שם בהדיא, ובסק"ה מיירי כשיש היתר רהד טירחא¹⁵. שהרי¹⁶ היתר להערים¹⁷ ואם אינו חד טירחא אסור להערים¹⁸, כמו גבי אפית פת שהעתיק הט"ז דברי המרדכי¹⁹ בסוף הסימן שהתיר להערים וכתב על זה אבל²⁰ בהגה"מ²¹ הולק וכן פסק בי"ט²² ע"כ, משמע שכן עיקר²³. וכן פסקו רש"ל²⁴ ומג"א²⁵, וכתבו²⁶ הטעם משום דאין שם היתר רהד טירחא רק היתר של שבת ועילוי בלבד. וא"כ הוא הדין והוא הטעם לנוחן בשך בקדרה בה אחר זה אחר שהעמידה אצל האש²⁷. ואין לחלק בין טרחת הבשר שהיא מועטת לטרחת הפת שהוא מרובה²⁸, שהרי עיקר טעם האיסור בפת אינו משום טירחא בלבד, שהרי חבית גדולה של מים הוא טורה טירחא גדולה למלאותה ולהעמידה אצל האש ואינו צריך אלא לקיתון אחד, ואפילו הכי כיון שעיקר מלאכת הבישול דהיינו עמידה אצל האש נעשה כולו כאתחיל אפילו להערים כמו שכתב המג"א, אם כן על כרחך חומרת הפת אינה משום טירחא אלא שאין מלאכת האפיה נעשה בבת אחת²⁹, הכי נמי בקדירה דמאי שנא³⁰.

והנה³¹ לפי מה שנתבאר אם הוא חד טירחא ויש שם היתר של שבת ועילוי אלא שהוא מערים אסור לומר בפירוש כמו שכתב הט"ז³², וכל שכן אם אינו מערים אלא שאין שם היתר של שבת ועילוי דאסור לומר בפירוש כמו שכתב הפרי חדש³³. שהרי³⁴ אם אין שם היתר רהד טירחא ואין שם היתר של שבת ועילוי אסור לדבריו הכל כמפורש בגמרא³⁵, ואם יש שם היתר של שבת ועילוי

כט ראה ב"י ר"ה כתב בעל העשור. מ"א סק"ב. וז"ה לעיל סי' תתנ ס"ו. לקמן סי' וס"א. סי' תקוב ס"ו. סי' תקכו ס"ב.

נח מ"א סק"ד (כמו בבשר דלקמן ס"ו). והטעם שנתיר להערים – לקמן ס"ו. ודעת האוסרת – לקמן ס"ח.

ציונים לקונטרס אחרון

1. ומשתבח בשאר הבשר, כמבואר בפנים ס"ו. ובקטע השני מוכיח שאסור לומר בפה כו', כשחסר הטעם של משתבח בשאר בשר (אף שאין בו הערמה ואף שמתבשל בבת אחת), כמבואר בפנים ס"ד.
 2. ד' פ"ב סי' טו.
 3. ו' חזק (שאין לומר כו').
 4. ז' ולא יבאר שום חילוק בזה.
 5. ח' לחלק בין טירחא אחת לשתי טרחות.
 6. ח' וא"כ יוצא דעת הט"ז, שאם מערים, או שחסר טעם ההיתר של חד טירחא, אסור לומר בפה כו'.
 7. ט' עתה בא להוכיח שבט"ז שם דמייירי בתד טירחא, אף שלא תפארם בדבריו.
 8. י' בכל המושך דבריו מתיר הערמה לפני הסעודה.
 9. יא' כמבואר בפנים ס"ו, והמקור הוא כדלהלן. וראה גם לקמן סי' תקנ ק"א ס"ג ר"ה הנה.
 10. יב' רמז תרעה, בשם ראבי"ה סי' תשנא, בשם אביו רבנו יואל (שהתיר הערמה אף בפת).
 11. יג' כ"ט ליתת חיבת: אבל.
 12. יד' מ"א אתו ו (שהביא דברי ר"ח ז', ו' ובלבד שלא יערים, וכתב שהוא ולא כרבנו יואל, שהובא במדרכי שם).
 13. טו סוד"ה כתב בעל העשור.
 14. טז ראה כללי הפוסקים וההוראה כלל קמא.
 15. יז פ"ב סי' טו.
 16. יח סק"ב (ברעת הגהות מיימוניות), ובסי' תקנ סק"י יד' בשם הרש"ל (לאסור הערמה בפת).
 17. יט כמ"א סק"ב, בברעת הגהות מיימוניות.
 18. כ' ראה גם לקמן סי' תקוב ק"א סק"ב.
 19. כא' וכפשוטו לשון המ"א: שצריך כל ככר טרחא.
 20. כב' ראה גם לקמן סי' תקנ ס"ח.
 21. כג' אלא ודאי הט"ז מיירי הנא כשמבשל בבת אחת, ולכן התיר הערמה, ולכן התיר לומר בפה כו' כשאינו מערים.
 22. כד' עתה בא להוכיח שאסור לומר בפה כו', כשחסר הטעם של משתבח בשאר בשר (אף שאין בו הערמה ואף שמתבשל בבת אחת), כמבואר בפנים ס"ד.
 23. כה' סק"ה.
 24. כו' ס"ב. וכמבואר בפנים ס"ד.
 25. כז' בא להוכיח שחסרון שבת ועילוי גדול יותר מחסרון הערמה.
 26. כח' זי, ו' (ולא מהני טעם היתר שאין בו הערמה).

1. ומשתבח בשאר הבשר, כמבואר בפנים ס"ו. ובקטע השני מוכיח שאסור לומר בפה כו', כשחסר הטעם של משתבח בשאר בשר (אף שאין בו הערמה ואף שמתבשל בבת אחת), כמבואר בפנים ס"ד.
 2. ד' פ"ב סי' טו.
 3. ו' חזק (שאין לומר כו').
 4. ז' ולא יבאר שום חילוק בזה.
 5. ח' לחלק בין טירחא אחת לשתי טרחות.
 6. ח' וא"כ יוצא דעת הט"ז, שאם מערים, או שחסר טעם ההיתר של חד טירחא, אסור לומר בפה כו'.
 7. ט' עתה בא להוכיח שבט"ז שם דמייירי בתד טירחא, אף שלא תפארם בדבריו.
 8. י' בכל המושך דבריו מתיר הערמה לפני הסעודה.
 9. יא' כמבואר בפנים ס"ו, והמקור הוא כדלהלן. וראה גם לקמן סי' תקנ ק"א ס"ג ר"ה הנה.
 10. יב' רמז תרעה, בשם ראבי"ה סי' תשנא, בשם אביו רבנו יואל (שהתיר הערמה אף בפת).
 11. יג' כ"ט ליתת חיבת: אבל.
 12. יד' מ"א אתו ו (שהביא דברי ר"ח ז', ו' ובלבד שלא יערים, וכתב שהוא ולא כרבנו יואל, שהובא במדרכי שם).

הלכות יום טוב תקן

סמ

ך' הב' שמקצת המלאכה שנהנה ממנה ביו"ט היא משבחת ומתעלה ע"י שארית המלאכה שהיא לצורך החול ולפיכך אע"פ שאין כל המלאכה נעשית בבת אחת הרי זה מותר?² כוצר מותר למלאות קדרה בשר אע"פ שביו"ט אינו צריך אלא התיבה אחת?³ ואע"פ שלאחר שהעמיד הקדרה אצל האש הוסיף בה עוד בשר?⁴ ואפילו היתה קדרה קמנה ועירה ממנה לקדרה גדולה והוסיף בה הכל מותר?⁵ ואע"פ שהוא מוסיף כמלאכה לצורך החול מכל מקום כיון שהתבשיל יותר משתבח ומיתקן כשיש בשר הרבה בקדרה?⁶ נמצא שמה שהוא לצורך יו"ט הוא מתעלה על ידי מה שהוא לצורך החול והרי כל המלאכה היא לצורך יו"ט?⁷ אבל אסור לומר בפה בשעת בישול שהמותר יהיה לצורך החול?⁸ אלא יבשל בסתם?⁹

ז אבל אם אינו צריך כלל לקדרה זו ביום טוב שיש לו אחרות ואינו מבשל אלא לצורך החול או לצורך יום טוב שני או לצורך שבת ולא הניח עירוב הבשלין אף על פי שרוצה לאכול ביו"ט גם מקדרה זו אין הערמה זו מעלת לו כלום כיון שאינו אוכל אלא כדי להתיר לו הבישול?¹⁰

במה דברים אמורים כשאנו עושה כל המלאכה בבת אחת דהיינו שלאחר שנתן הקדרה אצל האש הוסיף בה בשר לצורך מחר ונמצא שהוא מוסיף במלאכה?¹¹ לצורך מחר ולפיכך אע"פ שמה שאוכל מקדרה זו ביו"ט עצמו הוא משתבח ומתעלה ע"י תוספת מלאכה זו אין שבה ועילוי זה מועיל כלום כיון שהוא בעצמו אינו צריך לשבח ועילוי זה כלל שהרי אינו צריך לאכול כלל מן קדרה זו ביו"ט ואינו אוכל ממנה אלא כדי להתיר לו לבשלה לצורך מחר אבל אם הוא עושה כל המלאכה בבת אחת דהיינו שמתחלה נתן כל הבשר בקדרה והעמידה אצל האש ונמצא בשעת עשיית המלאכה דהיינו עמידת הקדרה אצל האש היא נעשית כוליה כאחת?¹² מותר להערים?¹³ ולומר אוכל מקדרה זו היום ואע"פ שאינו צריך כלל לאכילה זו אע"פ מותר לו לבשלה בשביל אכילה זו לפי שלא חלקה

קונטרס אחרון

ואין שם היתר דהד מיראה אע"פ שהוא מערים מותר לדעת המרדכי¹⁴ ורבינו יואל¹⁵, מכלל דמעלת של שבה ועילוי עדיף מעלת שאינו מערים, ודו"ק?¹⁶

לח מ"א ס"ק ב, בדעת הגהות מיימנויות פ"א אות ו (לענין פת), רש"י פ"ב סי' מו, הובא כמ"א סי' תקן ס"ק יד.
מ"ז סוף המינין (שמשמעו שפוסק כהנהגות מיימנויות), ונתבאר בק"א ס"ק א, וראה גם לקמן סי' ס"ח, ק"א שם ס"ק.
לט כמ"א ס"ק ב: מפני שעריך כל כבר מיראה, וראה ק"א ס"ק א, שעיקר המענם הוא שנוספים כמלאכה.
מ ט"ז סק"ה (שהערימה מותרת בקדרה אחת), ד"א שם, וראה לעיל ס"ה, שה מותר אפילו בבישול טים (שאינו משתבחת ע"י תוספת עוד טים).
מא תוס' דף יו', ב ד"ה וכלבד, בדעת רש"י שם ד"ה שלא (שבקרייתא אחת מותר לתערים). הגהות אשרי פ"ב סי' י, מ"א שם כשם כמת פוסקים.

ל רש"י ונ"מ שם. מור ונ"ח שם, וכמו בפת בתנור אחד, דלקמן סי' תקן ס"ח, וראה גם לקמן סי' תקיב ס"ד, לענין לחוסוף בקדרה לצורך עבדי ושפתחו או כלכו.
לא גמרא (ביבמות) יו' א, מור וש"ע ס"א.
לב ודב"א ונ"מ שם, מ"ז שם, מ"א סק"ב.
לג ד"א שם.
לד רש"י ונ"מ שם, מור, מ"ז ונ"א שם.
לה ב"ח ד"ה ויש אומרים.
לו דוקח סי' רנ"ג, רש"י ביש"ש פ"ב סי' מו (כשאנו מתבשל בבת אחת), ביח שם, ט"ז סק"ג, פריח ס"א ד"ה, דע, ונתבאר בק"א ס"ק א.
לז רש"י שם, מ"ז שם, וראה לקמן סי' תקן ק"א ס"ק ז, דהיינו אף שאנו מתכוין בפריש לשבח כזה אב התש שאוכל היום.

ציונים לקונטרס אחרון

ל ראב"ה סי' תשנא (אף דלא קיייל כן, כדלעיל), לא וראה לקמן סי' תקן ק"א סק"ז.

כט רמז תרעה.

הלכות יום טוב תקנ

התורה במלאכת אוכל נפש בין שצריך לאכול בין שאינו צריך לאכול ואוכל וכוון שמה שיאכל ביו"ט הוא ממשל בבת אחת עם שאר הבשר שיאכל בחול ואינו מוסף בשביל החול הרי זה הותר גמור¹⁰¹.

ובלבד שלא יאמר כפיו שהוא ממשל שאר הבשר לצורך החול¹⁰² בין שהיתר זה הוא ע"י הערמה שהרי באמת אינו צריך כלל לאכול מקדרה זו אבל אם אינו מערים כלל אלא באמת הוא צריך לקצת בשר שבקדירה זו מותר לומר כפה שהמותר צריך לו לחול כיון שאין כאן שום חשש איסור כלל שהרי הוא צריך למעט בשר ואותו המעט הוא ממשל בבת אחת עם שאר הבשר וגם אותו המועט משתבח ומתעלה על ידי שאר הבשר¹⁰³:

ז ועכשיו נהגו העולם לבשל ביו"ט ראשון בשחרית לצורך ליל יו"ט שני ומועמין מעט מתבשל זה ביו"ט ראשון¹⁰⁴ ואין נזהרין מלומר בפירוש שמבשלין לצורך הלילה וצריך להזהרים על כך וגם צריך להזהרים שלא יוסיפו בשר בקדרה אחר שכבר העמידה אצל האש כיון שאינו אוכל ממנה אלא מעט נמצא שהוא מוסף במלאכה בשביל יו"ט שני ולא הותרה הערמה אלא אם כן עושה כל המלאכה בבת אחת:

ח וגם נכון להזהרים שלא ינהגו כן אלא ביו"ט ראשון לצורך ליל יו"ט שני שהוא לצורך מצות שמחת יו"ט¹⁰⁵ אבל לא יבשלו בהערמה זו ביו"ט שני לצורך החול¹⁰⁶ לפי שיש מחמירין¹⁰⁷ ואוסרים ההערמה לגמרי ואין היתר אלא אם כן באמת הוא צריך למעט בשר ואז היתרו לו חכמים על דרכים הללו שביארנו וכל בעל נפש יהוש לדבריהם אף ביו"ט ראשון לצורך ליל יו"ט שני:

ט ואף לסבא הראשונה אין היתר להערים אלא קודם אכילת שחרית¹⁰⁸ הואיל ומבשל בשעה שכל הבשר הוא ראוי לו שאילו היה רוצה היה אוכל כל בשר הוה בסעודת שחרית¹⁰⁹ אבל אחר אכילת שחרית אין היתר להערים אלא אם כן באמת הוא צריך להתיכבד אחת מותר לו להוסיף בקדרה כמה התיכות אפילו בזה אחר זה ואע"פ שעושה כן לצורך החול מכל מקום כיון שמה שלצורך יו"ט משתבח ומתעלה על ידי ריבוי הבשר הרי הכל נחשב צורך יום טוב¹¹⁰:

י ואפילו קודם אכילה אין היתר להערים¹¹¹ אלא בקדרה אחת¹¹² אבל אסור לבשל מין אחד בשתי קדרות ולמעום מעט מכל אחת כיון שטעם שתי הקדרות הוא שוה אי"כ כל מה שמועם משתיהן יכול למעום מאחת¹¹³ ונמצא שהקדרה השנית אינה מתבשלת אלא לצורך החול אבל מותר לבשל¹¹⁴ כמה ממעמים¹¹⁵ בכמה מיני קדרות קודם אכילת שחרית (ביו"ט ראשון לצורך ליל יו"ט שני¹¹⁶) ומועם כוית מכל אחת ואחת ואפילו ממעום לתינוק די בכך¹¹⁷ לפי סברא הראשונה שביארנו שהיא עיקר:

מב ראה ר"ן (ב, פג) סו"ה ויבא. וראה מ"ט וציונים.
מג ט"ז סק"ה (בשנתבשל בבת אחת ומערים). וראה ק"א סק"ה (ההוכחה שבה מיו"ט ה"י).
מד דש"ק ביש"ש פ"ב סמ"ו (בשנתבשל בבת אחת). טור (בשנתשבת בשאר בשר).
מה מ"א סק"ב. וראה מנחת פתים א"ח בהוספות.
מו ראה תוס' פתחים מג, א ד"ה ואי.
מז מ"א סוף סק"ב.
מח בי"ח ד"ה כתב. פרוח ס"א. ודב"ז ח"ד סי' קוב. הובא במ"א שם.
מט תוס' י"ב, ב ד"ה מערים בשם ה"ר שמואל. בעל העימוד

ח"ב הל' יו"ט מולקט ד (קמן, ד). טור ושו"ע ס"א.
נ ראה לבוש ס"א.
נא כדלעיל ס"ה.
נב נמו"א י"ב, ב.
נג רש"י יש ד"ה שלא. תוס' שם ד"ה ובלבד.
נד ט"ז סק"ה. וראה לעיל סי' תנח ס"ז.
נה דמ"א ס"א.
נו ט"ז שם.
נז או לצורך שבת (כשלא עיבד תבשילין). כדלקמן סי' תקכו סכ"ז.
נח מ"ז שם. וראה גם לעיל שם.

הלכות יום טוב תקנ

עא

יא וכל זה לכתחלה אבל בדיעבד¹⁰¹ שכבר בישל ביום טוב לצורך החול אפילו אחר אכילת שחרית¹⁰² ואפילו בישל בכמה קדרות אם הם מיני ממעמים שונים בכל קדרה וקדרה הרי זה טעום כוית מכל קדרה ביום טוב¹⁰³ ומותר לאכלם במוצאי יום טוב מיד ואינו צריך להמתין כלום ואף על פי שבישל באיסור לא קנסוהו חכמים כיון שטעם מכל קדרה וקדרה ביום טוב ולא היה בישולו לגמרי לצורך החול ואפילו לא טעם מאומה מהקדרות אלא שבשעת הבישול היה בדעתו למעום מכל אחת ואחת אם בישל קודם אכילת שחרית מותר לאכול מהם במוצאי יו"ט מיד כיון שבישולו היה בהיתר שהיה רוצה לאכול מכל אחת ואחת¹⁰⁴;

יב אבל אם בישל¹⁰⁵ לצורך החול¹⁰⁶ שתי קדרות¹⁰⁷ ממין אחד שווין כמעט¹⁰⁸ אע"פ שבישל קודם אכילת שחרית¹⁰⁹ על סמך היתר הערמה דיינו שיאכל כוית מכל אחת ואחת או אפילו אבל כוית מכל אחת ואחת או שהערים לומר שגא יודמנו לי אורוחים¹¹⁰ ואצטריך לשתי הקדרות כן שאכל מהן כיו"ט¹¹¹ בן שלא אבל הרי מאכלים הללו אסור לו ולכל (ג) אנשי ביתו¹¹² לעולם¹¹³ כיון שהורה הותר לעצמו להערים הערמה שאסרה חכמים יש לחוש שגא יתיר לעצמו פעם אחרת¹¹⁴ וגם אחרים ילמדו ממנו דותר זה¹¹⁵ לכך קנסוהו חכמים אבל אחרים מותרים לאכול מהם במוצאי יו"ט מיד¹¹⁶;

יג וכל זה במערים שסבור שעושה כהיתר חכמים¹¹⁷ אבל המבשל במויד כיו"ט לצורך החול הרי תבשיל זה מותר¹¹⁸ במוצאי יו"ט מיד אפילו להמבשל עצמו דכיון שהוא

קונטרס אחרון

(ב) אנשי ביתו לעולם כל¹¹⁹ הנה¹²⁰ בגמרא¹²¹ משמע בהדיא דמערים כיו"ט דינו כמזיד בשבת, ובמזיד בשבת קיי"ל כפי שי"ח¹²² דאסור לו לעולם. וכתב שם המג"א¹²³ דהוא הדין מי שנתבשל בבישולו דינו כלו, ואע"פ שאח"כ כתב בשם הבית יוסף¹²⁴ להקל בזה¹²⁵, מכל מקום הרי ביסמין דניג"ס¹²⁶ י"א כתב בפשיטות דאנשי ביתו דינו כמי שנתבשל בבישולו¹²⁷, משמע בהדיא דמי שנתבשל בבישולו אין דינו כאהרים אלא כלו בעצמו, והוא הדין לאנשי ביתו¹²⁸, ובפרט במערים שסבור לעשות כהיתר, דלא שייך לומר אין אדם הוטא ולא לו, כמו שכתב המג"א ביסמין שי"ח סק"ב:

נט שילע סוף ס"א.

ס רב"ש ס"י רנה משמעות השי"ע שם. רש"ל ביש"ש פ"ב ס"י מנ"י סוף סק"ד.

סא ט"ז ס"י תקנ"ו סק"כ"ב.

סב ט"ז שם סק"כ. וראה גם לקמן שם סכ"ו.

סג נחמד ז' ב.

סד ראה רמב"ם פ"א ה"א ובמ"מ שם.

סה תוס' שם ה"ה ובלבד. טור ושילע ס"י תקנ"ו סכ"ד.

סז מ"ז שם סק"כ"ב.

סח מ"ז שם.

סח רש"י שם ה"ה שלא.

סט ראה מ"מ תינינים.

ע תוס' עירובין נ"א א מ"ה אדעתא (לענין הובא דה"ן לתתום). ח"א ט"ז סק"א (לענין החרה בשבת).

צינינים לקונטרס אחרון

לז וז"ה לעיל שם ס"א (לענין בישול במויד), שמתור לאחריים אף אם בישול בבישולם.

לח וז"ה לעיל ס"י רנ"ג סוסכ"ד (לענין חזרה), שאסור אף לכבני ביתו, וראה כללי הפוסקים וההוראה

כלל ס.

לט ראה תהלה לרור ח"ב ה"ל שבת ס"י לו.

לב לכללות קריא זה — ראה נמוקי יו"ט.

לג ז' ב.

לד סוף פ"א.

לה סק"ב.

לו וי"ח ס"י צט ר"ה ומ"ש רבנו בשם הרמב"ם.

הלכות יום טוב תקנתקד

רשע שעשה במויד אין לחוש שמא ילמדו אחרים ממנו לעשות כמעשהו במויד וגם הוא עצמו משים אל לבו ושב לכך לא קנסוהו חכמים¹⁰ וגם על מה שכבר עבר ובישול ביו"ט לא ראו חכמים לקנסו על איסורי יו"ט הקלים אלא על איסורי שבת החמורים¹¹ הוא שקנסו¹² כמ"ש בס"י ש"ח⁹ ושכ"ג⁹ וש"א⁹ וכן הדין בעושה שאר מלאכות אוכל נפש¹³ לצורך החול או לצורך שבת שלאחריו ולא הניח עירובי תבשילין או לצורך יום טוב שני:

תקד דין התבלין ביום טוב וכו' מ' סעיפים:

א דכין את התבלין במכתשת כדרכן¹⁴ ואין צריך לעשות שום שינוי כיון שאי אפשר לו לעשות מלאכת אוכל נפש זו בערב יו"ט בלא הפסד והסרון מעם¹⁵ שהרי אם ידוך אותם מערב יו"ט יפגו מעמקן והוא הדין כל הנידוכין המפיגין מעמק כגון שום ושחילים¹⁶ ופלפלין¹⁷ אבל אסור לדרך ביו"ט דבר שאינו מפיג מעם אם היה נידוך מערב יו"ט כגון מלח¹⁸ וכרכום¹⁹ אלא אם כן הטח המכתשת על צדה בשעת דיכה²⁰ או שידוך בקערה²¹ כדי שישנה מדרך הדיכה כחול²² ויהיה ניכר שהיום הוא יום טוב²³ ולא יבאו ללול בו בשאר מלאכות.

ויש חולקין על זה²⁴ ואומרים דאפילו תבלין המפיגין מעמק אסור לדוכן כדרכן ביו"ט בלא שום שינוי שמחמת קלקול מעם מועט שהיה מתקלקל אם היה נידוך מערב יו"ט²⁵ אין אנו מתירים לו לעשות מלאכה גמורה ביו"ט אלא אם כן לא ידע בערב יו"ט אם יצטרך כלל לתבלין ביו"ט²⁶ הדינו שלא ידע אזה מין תבשיל יבשל למחר²⁷ שאין כל תבשילין צריכים לתבלין ויש להחמיר כדבריהם²⁸:

ב ואפילו אם לא ידע בערב יו"ט אם יצטרך לתבלין ביו"ט²⁹ נוהגין להחמיר לשנות קצת בדיכתן³⁰ כדי שמתוך כך יהיו זכורין שאסור לדרך יותר ממה שצריך ליו"ט³¹ וכן ראו להורות להגות עם שאינן יודעין לחלק בין ידע מאתמול שיצטרך לתבלין למחר לשלא ידע אם יצטרך³²:

ז א' הלשונות בנמרא שם (מורקא. ורש"י ד"ה אי נני).
זש"ל בישיב פ"א סי' לט. ח"א סק"א.
ח רב בנמרא שם. רש"י שם ד"ה אצלי אצלי דרך.
המב"ש שם. מור וש"ע שם.
ט משנה שם. רמב"ם שם. ש"ע שם.
י כדלעיל סי' תנח"ס (בכל מלאכת אוכל נפש שאפשר לעשותה מערב יו"ט).
יא לבוש ס"א.

יב ר"י בתוס' שם ד"ה איכא (להחמיר כב' הלשונות בנמרא שם). דא"ש שם. הובא בנמור. ישי"ש שם (דק"י"ל כמשנה שם, וכב' הלשונות בנמרא שם). ב"ה ד"ה ומ"ש אבל.
יג תוס' שם (שלא אסרו בשמוין שמתקלקלין ביותר). וראה נידול תורה (ג). נמ"ע' רמב"ם.
יד בנמרא שם (שבת מותר לבי הלשונות).
טו רש"י שם ד"ה ואין ד"ה אי נני.
טז ט"ז.

יז ט"ז, ברע"ת הרמב"א ס"א.
יח הגהת סמ"ק סי' קנ"ג (ע' קנ"ג). הגהת מימיונית (קטשטא) פ"ג ד"ה. רמב"א ס"א.
יט הגהת סמ"ק והגהת מימיונית שם. מ"א סק"ד.
כ ט"ז.

עז דש"י שם.
עח אפילו באיסורי דברי סופרים שבת.
עט גמרא שם. וראה רשב"א שם.
פ סעף א.
פא סוף ס"ה.
פב סוף ז.
פג ראה גם לעיל סי' תב"ק סוף ס"א.

סימן תקד

א משנה ד', א כבית הלל. מסקנת הגמרא שם (בכל התבלין). ד"ף (ו, ב) בשם הגאונים (דק"י"ל במסקנת הגמרא). רמב"ם פ"ג ה"ב. דעה הא' בנמור. ש"ע ס"א.
ב כדלעיל סי' תנח"ס.
ג נמרא שם (לפי אחר הלשונות). רמב"ם שם. ש"ע שם.
ד ירושלמי פ"א ה"ב. תוס' שם ד"ה איכא (השום). מ"מ שם. מ"א סק"א.
ה תוספתא פ"א ה"ב. תוס' שם. רמב"ם שם. דא"ש פ"א סי' בא. ר"ן (ו, ב) ד"ה ומדמסקנת. טור. סמוך ל"ה עה (כד, ב). ט"ז. מ"מ שם. ב"י ד"ה ומ"ש רבנו גמיר. פרי"ח ס"א. ש"ע שם.
ו גמרא שם (גם לפי המסקנת). מור וש"ע שם.